

**Model odpowiedzi do tematu: Analiza i interpretacja wiersza Jana
Andrzeja Morsztyna pt. *Nadgrobek Perlisi***

Jan Andrzej Morsztyn *Nadgrobek Perlisi*

Perła tu leży, nie ta, co Szczęśliwe
 Wyspy¹ więc noszą ani brzegi krzywe
Oryjentalskie, ani te skorupy,
 Które bogate w sobie kryją łupy.
Kosztowniejsza to perła, która siła
 Wraz w sobie skarbów bogatych nosiła:
Nos załamany, sierść bielsza niż wełna,
 Miększa niż tyński² jedwab niż bawełna,
Oczy wypukłe, ogon zakręcony
 I w kilka kręgów pięknie ucerklony³,
Wzrost niezwykajny, mały i sudanny⁴,
 Jak do rękawka⁵ potrzebują panny –
Owa co kiedy nadobnego było
 W malteńskich pieskach⁶, jej samej służyło.
A przy tym dowcip i wdzięczne pieszczoty,
 Wierność i co jest w psiech tylko cnoty,
I ochędóstwo niezwykajne miała,
 I tym się w łasce swej paniej trzymała.
Pies ją niebieski żywota pozbawił,
 Ale postrzegszy, co niechcący sprawił,
Zawył lamentsy trąbą⁷ swą do góry
 I za żalobę przywdział czarne chmury.
Płakał jej pokój i łóżka płakały,
 Płakał i ciepły komin owdowiały:
Płacze i łzami kosztownymi ani
 Da się utulić nad nią moja pani.
Sam się śnieg śmieje, bo za jej pogrzebem
 Bielszego nadeń nie masz nic pod niebem.

1 Szczęśliwe Wyspy – w mitologii kraina wiecznego szczęścia.

2 tyński – z Tyru, bogatego miasta fenickiego w Azji Mniejszej.

3 ucerklony – kolicie zwinięty.

4 sudanny – kształtny, zgrabny.

5 do rękawka – do mufki (żeby grzał ręce).

6 w malteńskich pieskach – pieskach z Malty, odmianie pinczerków.

7 trąbą – pyskiem.

Wstępne rozpoznanie całości	Punktacja
1. wiersz – epitafium jest wyrazem smutku i żalu po śmierci psa,	1
2. zaskoczeniem jest fakt, że istotą opłakiwaną nie jest człowiek, lecz maltańska suczka,	1
3. dysproporcja między blahym tematem a poważną formą,	1
Nadawca - kreacja podmiotu lirycznego:	
4. podmiot liryczny ujawnia się w wierszu bezpośrednio tylko raz, w jego końcowej części,	1
4.1 mówi o właścicielce psa “moja pani”,	1
4.2 ze względu na damę serca poświęca uwagę zwierzęciu, sam nie był jego właścicielem,	1
4.3 pozostała część wiersza to przykład liryki pośredniej, w której podmiot się nie ujawnia,	1
Ukształtowanie wypowiedzi:	
5. wiersz stychiczny,	1
6. formy wypowiedzi:	
6.1 opis suczki: wielość rzeczowników i określających je epitetów, np. <i>nos załamany</i> itd. (liryka opisowa),	1
6.2 opowiadanie: <i>pies ją niebieski żywota pozbawił...</i> (liryka narracyjna),	1
6.3 refleksja zamykająca utwór: <i>Sam się śnieg śmieje...</i> ,	1
7. wiersz pisany 11-zgłoskowcem,	1
8. kompozycja utworu:	
8.1 w. 1-6 przypominają epitafium – napis na nagrobku,	1
8.2 w. 7-18 opis suczki, jej piękna i zalet,	1
8.3 w. 19-22 okoliczności śmierci psa,	1
8.4 w. 23-28 reakcja otoczenia na jej odejście,	1
9. Opis “bohaterki” lirycznej:	
9.1 suczka Perlisia,	1
9.2 określona mianem <i>perły</i> , co wskazuje na fakt, że była czymś drogocennym dla swej pani,	1
9.2.1 imię znaczące – Perlisia – kojarzy się z perłą,	1
9.2.2 imię ma postać zdrobnienia	1
9.3 była pięknym stworzeniem, co podkreśla:	1
9.3.1 szereg epitetów: <i>oczy wypukłe, ogon zakrecony</i> ,	1
9.3.2 porównania: <i>sierść bielsza niż śnieg</i> ,	1
9.4 wyliczenie przymiotów niemal ludzkich: wierna, obyta, wdzięczna, lubiła pieszczoty,	1
9.5 zdobyła serce swej pani,	1
10. Reakcja otoczenia na śmierć Perlisi:	
10.1 pies niebieski – sprawca śmierci zobaczywszy, co uczynił niechcący, zawył i okrył się żałobą - animizacja i personifikacja gwiazdozbioru,	1
10.2 znakiem tej żałoby są czarne chmury na niebie, tzn. natura zareagowała na tę śmierć,	1
10.3 całe otoczenie płacze: pokój, łóżka, komin - personifikacja	1
10.4 anaforyczne powtórzenie: <i>Plakał ...</i> i personifikacje wskazują na rozmiar żałoby i jednocześnie wielkość straty,	1
10.5 rozpacza właścicielka,	1
11. Nastrój:	
11.1 smutku i żałoby,	1
11.2 w poinczie: zaskoczenie – upersonifikowany <i>śnieg śmieje się</i> , czyli cieszy, widząc, że jego biel nie ma już konkurencji,	1
12. znaczenie tytułu dla odczytania wiersza:	
12.1 tytuł wskazuje na temat, ale nie wyjaśnia, kim jest Perlisia,	1
Wykorzystanie kontekstów:	
13. literatura baroku – koncept, typowe dla marinizmu operowanie zaskoczeniem,	1
14. kontekst gatunku – literatura funeralna: nietypowy obiekt opłakiwania,	1
15. kontekst mitologiczny: <i>Szczęśliwe Wyspy</i> – uwzniośla zwierzę, pokazuje wielkość straty,	1

Podsumowanie:

16. pełne podsumowanie:

16.1 ironiczno-paradoksalny sens wiersza wynika z uczynienia ze śmierci psa wydarzenia tragicznego, poruszającego kosmos, 1

16.2 hiperbolizacja przymiotów suczki oraz żałoby po jej śmierci może być odbiciem egzaltacji jej pani, 1

17. próba odczytania przesłania wiersza, 1

Opracowała: Honorata Kozłowska KLO SPSK w Białymstoku